

VELJESVIESTI

TURUN SOTAVETERAANIT RY:N JÄSENLEHTI

1/2016

**Erkki Arminen torilla
keittoa myymässä.**

Sivut 6 – 9

Puheenjohtajan palsta

Turun Sotaveteraanit ry:n 58:s toimintavuosi on käynnistynyt ja minä jatkan puheenjohtajana jo viidettä vuotta. Kiitän luottamuksesta ja koetan tehdä voitavani jäsenveteraanimme hyväksi. Tällä hetkellä olen myös Turun kaupungin vanhusneuvoston jäsen. Siksi minulla on nyt paremmat mahdollisuudet seurata, mitä kaupungissamme tapahtuu keski-ikästään jo yli 91-vuotiaitten veteraanimme hyväksi.

Toimintavuotemme kevään tärkein tavoite on kesäkuun 8-9 päivinä Joensuussa. Silloin siellä pidetään Suomen Sotaveteraaniliiton liittokokous. Kokous ajoittuu tällä kertaa tavallistakin tärkeämpään ajankohtaan. Nyt alkaa olla nimittäin aika tehdä linjapäätökset siitä, miten vielä 22 000 tunnuksen omaavan sotiemme veteraanien asiat hoidetaan tuki- ja huoltotehtävien osalta kunnolla. Tehtävä on edelleen kesken eikä valtiovalta tahdo millään ymmärtää, että vaikka lukumäärä vähenee, vanhenevien veteraanien auttamistarve jokapäiväisen elämisen sujumiseen vaikeutuu, monipuolistuu ja tulee siten kalliimmaksi. Liittolla on nyt hanke, jolla sotaveteraanit saataisiin kotona asumista tukevien toimien ja palvelujen osalta samalle tasolle sotainvalidien kanssa. Hanke on varovaisessa myötätulessa ja toivottavasti eduskunta tekee Suomen satavuotisjuhlavuoden kunniaksi sitä koskevat päätökset. Liittokokous on varmasti sanomassa selkeän mielipiteensä tästä asiasta.

Liittokokous tekee myös tärkeitä henkilövalintoja. Liiton nykyinen puheenjohtaja Finn-Göran Wenström ei ole enää käytettävissä ja niin kokouksen on valittava uusi puheenjohtaja. Sotaveteraanipiireiltä on pyydetty ehdotukset puheenjohtajaehdokkaiksi. Kaksi tehtiin ja minä olen toinen niistä. Valintapro-

sessi on käynnissä ja etenee kohti kesää ja Joensuuta.

Molemmilta ehdokkailta on pyydetty kannanottoja liiton tulevien vuosien tärkeimmistä tavoitteista. Minun tavoiteohjelmassani on kolme kohtaa.

Ensiksi vielä keskuudessamme olevien veteraanien tarvittavat palvelut on varmistettava tuleviksi vuosiksi. Minusta se edellyttää nykyistä tomerampia otteita sosiaali- ja terveystieteiden suuntaan, koska siellä täytyy olla paras tietämys veteraanien tilanteesta. Tällä hetkellä tosin näyttää siltä, että tätä tietoa ei ole tai siten sitä ei käytetä määräraharapen mitoittamisessa.

Toisena tärkeänä liiton tavoitteena tulee olla hallittu siirtyminen veteraaniperinteen aikaan. Minusta on nopeasti kyettävä kertomaan vielä joukossa oleville veteraaneille, miten ja millaisella organisaatiolla perinne siirretään tuleville sukupolville niin, että meillä kaikilla on varmuus myös perinteen elinvoimaisesta säilymisestä sukupolvesta toiseen. Joensuussa on vahvistettava sellainen tulevaisuussuunnitelma, että siinä nämä asiat kerrotaan selkeästi ja ymmärrettäväksi. Vain tällaisella liittopäätöksellä voidaan edetä nopeasti kohti alueellisia perinneyhdistyksiä, joissa todellinen työ tehdään.

Jotta kaksi edellistä kohtaa voi toteutua, tarvitaan kolmantena tärkeänä asiana liitolle uudet säännöt. Ei mitään pikkuviihailuja eikä nimenvaihdoksia, vaan kokonaan uudet. Kun liitto aikanaan muuttuu sotaveteraaniperinteen liitoksi, sen tulee rakentua nykyistä keveämpään, läpinäkyvämpään ja tehokkaampaan kaksiportaiseen organisaatioon. Tarvitaan vain liittotaso ja alueelliset, tarpeeksi isot perinneyhdistykset. Sääntöjen osalta minusta voidaan

liittokokouskausi harventaa kolmi-vuotiseksi samalla, kun sen päätösoikeutta laajennetaan siten että liittokokous valitsee nykyisen puheenjohtajan ja valtuuston lisäksi myös varapuheenjohtajat ja koko liiton hallituksen. Näin päätösoikeus laajenee harvainvallasta koko jäsenkentän piiriin.

Vaihtuvuutta ja kiertoa voidaan säännöissä parantaa muuttamalla luottamustehtävät määräaikaisiksi siten, että samassa tehtävässä voisi olla vain kaksi kolmivuotiskautta eli kuusi vuotta. Tämä koskisi myös liiton puheenjohtajaa.

Tällaisilla ajatuksilla olen valmistautumassa Joensuuhun ja toivon näkeväni siellä monta tämän lehden lukijaa.

Oikein hyvää kesän odotusta. Nähdään Joensuussa tai ainakin omissa tapahtumissamme.

Pekka Paatero

Turun Sotaveteraanit ry
puheenjohtaja
Läänin sosiaali- ja terveysneuvos
emeritus

Turun Sotaveteraanien hengellisen jaoston perinnettä – paastonajan virret Henrikin kirkossa. Mukana jälleen veteraanikuoro.

Turun Sotaveteraanien sepele laskettiin tammikuussa marsalkka C. G. E. Mannerheimin muistomerkillä, sepeleen laskivat Mikael Andersson, Risto Kapari ja Mauno Harju.

Sisällys

Puheenjohtajan palsta.....	2
Vuosikokous.....	4-5
Veteraanirokkaa torilta.....	6 - 9
Kuntoa altaasta.....	10
Vartiossa Äänisjärvellä.....	11
Sisaria vierailulla	12
Toiminnanjohtajan terveiset.....	13
Tuleva vanhustenhoito	14
Veteraanimuistoja.....	15
Partio Muurmannin radalle	16 - 17
Saattajien tarina.....	18 - 21
Puulaivoilla tykkejä Viroon	22 - 23

Pekka Paatero edelleen puheenjohtajaksi

Turun Sotaveteraanit ry:n vuosikokous pidettiin helmikuun 29. päivänä 2016 seurakuntayhtymän juhlasalissa. Läsnä oli 78 yhdistyksen jäsentä.

Kokouksen puheenjohtajana toimi Matti Ketola ja sihteerinä Sirpa Aaramo.

Vuosikokous aloitettiin perinteiseen tapaan laulamalla yhteisesti Siljanpään marssilaulu, esilaulajana oli yhdistyksen kuoro Sotaveteraanilaulajat.

Yhdistyksen puheenjohtaja Pekka Paatero avasi kokouksen toivottaen osanottajat tervetulleiksi.

Lahjoitus yhdistyksen kotiaavustajatoimintaan

Lions Club Turku Aura luovutti yhdistykselle Clubin juhluvuoden 8 000 euron suuruisen avustuksen. Kauko Koskelinin, Teuvo Tikkasen ja Jukka Eskolan luovuttama avustus on kohdennettu yhdistyksen kotiaavustajatoimintaan. Yhdistyksen puolesta avustuksen otti vastaan ja kiitti puheenjohtaja Pekka Paatero.

Tunnustuksena ja kiitoksena erittäin merkittävästä ja arvokkaasta työstä sotaveteraanien hyväksi jaettiin seuraavat huomionosoitukset:

Suomen Sotaveteraaniliiton ansioristi: Toivola Kalevi

Suomen Sotaveteraaniliiton kultainen ansiomerkki: Ahola Reijo, Kohmo Touko, Kumpulainen Raili, Mäkinen Aarto, Paasi Tuomo, Parkkinen Raili ja Raita Matti

Suomen Sotaveteraaniliiton hopeinen ansiomerkki: Hekkilä Markus
Kokous kunnioitti hetken hiljaisuudella 90 viimeiseen iltahuutoon kutsutun veteraanisisaren ja -veljen muistoa.

Vuosikokouksesitelmän aiheesta Suomen turvallisuuden uhat ja puolustautuminen piti kansanedustaja Ilkka Kanerva.

Kokous hyväksyi muutoksista hallituksen kertomuksen vuoden 2015 toiminnasta, vahvisti tilinpäätöksen ja myönsi hallitukselle tili- ja vastuuvapauden vuodelta 2015. Talousarvioehdotus ja toimintasuunnitelma vuodelle 2016 hyväksyttiin.

Yhdistyksen varsinaisten jäsenten jäsenmaksu on edelleen 8,50 euroa vuodessa.

Yhdistyksen hallituksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti edelleen Pekka Paatero. Hallituksen puheenjohtaja toimii samalla myös yhdistyksen puheenjohtajana.

Erovuorossa olleet hallituksen jäsenet Pentti Korhonen ja Veikko Paltsi valittiin edelleen hallitukseen. Hallituksen jäsen Simo Suokivi oli ilmoittanut, ettei hän ole enää käytettävissä. Suokiven tilalle hallituksen uudeksi jäseneksi valittiin aikaisemmin varajäsenenä ollut Kalevi Niemelä. Hallituksen muut jäsenet ovat Pirkko Kuorehjärvi, Matti J Paavola ja Reijo Rauhala. Niemelän tilalle uudeksi varajäseneksi valittiin Kauko Vikiö.

Varsinaiseksi tilintarkastajaksi vuodeksi 2016 valittiin edelleen KHT Matti Huhtala ja varatilintarkastajaksi edelleen HTM Veikko Kokkonen.

Sirpa Aaramo

”Huolto- ja tukitehtävät aina vain vaativampia”

Huolto- ja tukitehtävä tuli viime toimintavuoden aikana aina vain tärkeämmäksi ja vaativammaksi, totesi puheenjohtaja Pekka Paatero vuosikokouksessa. – Valtakunnallisesti veteraanit taistelivat taas kerron kuntoutusmäärärahojen oikeasta tasosta.

- Loppukesällä tuotiin valtion budjettiriiheen Sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymä viidellä miljoonalla karsittu esitys. Sotaveteraaniliiton vahvan edunvalvontatyön vakuutamana kaikkien eduskuntaryhmien puheenjohtajat tekivät budjetin käsittelyn yhteydessä lakialoitteen, jossa määrärahaa lisättiin neljällä miljoonalla. Tämän eduskunta hyväksyikin, jonka jälkeen päätöstä markkinoitiin julkisuudessa. Eduskunta lisäsi veteraanien kuntoutukseen neljä miljoonaa, joten kyllä rahat varmasti riittävät. Totuus on, että kun ensin karsitaan viisi ja sitten lisätään neljä, on lopputulos yhden miljoonan karsinta.

- Turussakin työ veteraanikuntoutuksen varmistamisessa on osoittautunut vaikeaksi. Syksyllä käydyissä neuvotteluissa meille kuitenkin kerrottiin, että tarpeesta huolimatta tätä rahaa oli jäämässä käyttämättä. >Ei auttanut muu kuin yrittää välittää veteraaneille tietoa siitä, että vielä vuoden lopussakin kannattaa hakea niin kuntoutukseen kuin kotiin saatavia palvelujakin.

- Pahinta mitä me täällä Turussa voimme viestittää valtion suuntaan on kuntoutusrahojen palauttaminen tilanteessa, jossa tarve on olemassa ja taas kerran määrärahoja on valtion budjetissa karsittu, korosti Pekka Paatero.

Ansiomerkit jakoi puheenjohtaja Pekka Paatero.

Kultaiset ansiomerkit; Raili Parkkinen, Tuomo Paasi ja Raili Kumpulainen

Vieressä: Vuosikokouksen osanottajia seurakuntayhtymän salissa.

Tavoiteltua herkkua Turun kauppatorilta

Turun Sotaveteraanien muonitusjaosto on myynyt keittoa vuodesta 1976 alkaen. Maaliskuun alkupäivinä jaostolaisia kokoontui muistelemaan keittotempauksia. Ja veteraaniviikolla oli ryhmä myyntitöissä perinteisellä paikalla, kauppatorilla. – Nyt juhluvuoden merkeissä myydään aiempaakin maukkaampaa, houkuteltiin Turun Sanomissa.

- Hernesoppa oli yleisin ruoka, jota rintamalla tarjottiin. Mitä, jos yhdistys keittäisi ison erän rokkaa ja myisi sitä kauppatorilla. Vanhempi väki saattaisi hyvinkin innostua osamaan, linjasi Aku Leino esitelles-

sään ideaansa yhdistyksen hallitukselle.

Vanhempi ja nuorempikin väki innostui. Keitonmyynnillä on neljänkymmenen vuoden ajan hankittu varoja veteraanien kohtuullisen elämän olosuhteista huolehtimiseen. Näin on saatu paljon aikaan kotona asumista mahdollistavissa palveluissa.

Turun Sotaveteraanien 50-vuotishistoriikki kertoo, että keitosta kehittyi tavoiteltu herkku ja Aku Leinosta paikallinen julkkis, joka vasta syksyllä -86 suostui paljastamaan varjellun salaisuutensa; maun takaa suuri massa ja pitkä kypsytysaika.

Muonitusjaoston 40-vuotistapaamisessa ryhmän menneistä vaiheista kertoi Juha Hermunen.

Sodan jälkeen yhteiskunnan tuki sotaveteraaneille oli varsin pieni. Heidän joukossaan oli paljon taloudellisissa vaikeuksissa eläviä veljiä. Asian helpottamiseksi pohdittiin monia keinoja. Sotaveteraaniveljet, puheenjohtaja Kalervo Kunnas, johtaja Pentti Karjula ja liikemies Aku Leino keskustelivat aiheesta Wiklundin kahviossa vuonna 1976. Aku Leino vanhana suurten partioleirien kokkina ehdotti, että sotaveteraanit voisivat ryhtyä keittämään ja myymään hernekeittoa. Pentti Karjula,

Kevätsää innosti ostajia veteraaniviikolla, keittomyynnin juhluvuonna, rokanmyynnissä Raii Eerola.

Hernekeittoporukan vaiheita

joka toimi Turun osuuskaupan johtajana, soitti osuuskaupan kalaosaston aluejohtaja Matti Kajalalle kertoen asiasta ja sanoi, että he ovat päättäneet, että Aku Leino toimii pääkokkina ja Kajala hankkii hänelle apulaiset ja ryhtyy itse hankintaja jakeluosaston päälliköksi. Niinpä Matti Kajala kokosi 20-30 sotaveteraania käsittävän soppaporukan, joka ryhtyi tuumasta toimeen.

Kalusto

Suurimman osan muusta kalustosta kuin keittimet lahjoitti tai hankki Aku Leino sotaveteraanien käyttöön

niin kauaksi aikaa kuin he niitä tarvitsevat. Toiminnan loputtua kalusto siirtyi partiopiirille.

Aluksi keittiminä oli Turun kaupungin nuorisotoimistolta lainattavat Alfa keittimet. Niiden käyttö oli varsin hankala, koska niissä tarvittiin paljon vettä. Lisäksi ne olivat vain 50 tai 70 litraisia. Veteraanit käyttivät niitä melkein kaksikymmentä vuotta. Kuljetuksista vastasivat sotaveteraani Helge Hlavaty ja autoilija Seppo Tuomi.

Aku Leinon luovuttua pääkokin toimesta 1994, hänen tilalleen tuli sotilasmestari Markku Peltomaa, joka oli eläkkeellä puolustusvoimis-

ta. Antti Näsi ja Markku Peltomaa neuvottelivat puolustusministeriön kanssa sopimuksen. Turun varuskunta luovuttaa korvauksetta sotaveteraaneille käyttöön, kenttäkeittimet, lämpöastiat ja muut keittämisessä tarvittavat välineet. Aluksi sotaväki huolehti myös kuljetuksista.

Kun puolustusvoimat siirtyivät tulospalkkauksen ja soppaporukka sai osuuskaupalta Ruissalontien varaston, tehtiin uusi sopimus ja keittimet ja tarvikkeet siirtyivät vuosisopimuksella veteraanien haltuun. Myös sotaväen kuljetukset loppuivat. Vuonna 2011 puolustusvoimat sanoi irti sopimuksen ja teki kaluston lai-

Muonitusjaostolaisten 40-vuotistapaamisessa Juha Hermonen muisteli keittoporukan vaiheita, yhdistyksen tervehdyksen esitti Pekka Paatero ja Kauko Kaskinen lausui Sakari Sailolan runot Summa, Evakkoon ja Heitä kulkee vielä kanssamme.

naamisesta niin hankalan, että Turun sotaveteraanit ja Sirkka Näsi ostivat kolme kenttäkeitintä. Sirkka Näsi lahjoitti myöhemmin keittimensä sotaveteraaneille. Kaluston kuljetuksista ovat viime vuosina vastanneet ansiokkaasti Lasse Toivonen, Sirkka Näsi ja Erkki Arminen.

Soppaporukka

Vetäjinä ovat toimineet Matti Kajala 1976-2003, Markku Peltomaa 2003-2010, Sirkka Näsi 2010-2015 ja Leena Karttunen 2015:sta alkaen.

Kokkeina ovat toimineet Aku Leino ja Onni Laine 1976-1994, Markku Peltomaa ja Juha Hermonen 1994-2010, Erkki Arminen ja Kauko Vikiö vuodesta 2010 alkaen. Kokkeja ovat avustaneet ja tuuranneet Mauri Lehtonen, Veikko Kuivala, Kauko Kaskinen, Pauli Laapotti, Seppo Tuomi, Mikko Tuomi, Risto Aaltonen ja monet muut. Vuoteen 1996 asti, kun keittäminen tapahtui torilla ja muuallakin ulkosalla, olivat Turun reservinupseerit vartioimassa keittämiä yöllä kello 11-6, kun kokit olivat nukkumassa.

Jakoporukkana oli vuosina 1976-

1996 pääsääntöisesti vain veteraaneja. Kun nuorimmat veteraanit tulivat seitsemänkymppisiksi, liittyi porukkaan muutamia perinneyhdistyksen jäseniä. Vuonna 2008 jäivät viimeiset veteraanit Eero Vuori ja Uno Liitola ”eläkkeelle.”

Muutamia vuosia aikaisemmin olivat ensimmäiset naisjaoston jäsenet liittyneet jakoporukkaan. Kun Sirkka Näsin ryhtyi vetäjäksi, tuli naisjaoston jäsenistä kantava voima jakoporukkaan.

Tilaisuudet ja yhteistyökumppanit

Sotaveteraanien omia tilaisuuksia, joissa soppaporukka on ollut mukana, ovat olleet jokakesäiset avoimet ovet toimistolla, samoin myyntitapahtumat torilla syksyin ja kevään ja muutamat joulun ja maalaismarkkinat. Yksittäisiä tapahtumia ovat olleet veteraanipäivän tilaisuus messukeskuksessa, ritaripäivät Louhisaarella ja Turun Seudun Lottaperinneyhdistyksen kymmenvuotisjuhla virastotalolla.

Yhteistyökumppaneista on ensimmäiseksi ja ylivoimaisesti tärkeim-

pänä mainittava Turun osuuskauppa. Osuuskauppa tilasi ensimmäisenä riisipuurot Wiklundin joulunavaukseen sekä kahvitarjoilut ja jouluglögit Wiklundilla. Ylivoimaisesti suurimmat tilauksetkin ovat osuuskaupan tekemiä. Seitsemän keitintä hernekeittoa, kuusituhatta kakkukahvianosta Itäharjun prismassa, vuosittainen kuudensadan litran riisipuuro Myllyssä ja muutaman kerran Wiklundin, Myllyn ja kahden prisman samanaikainen kahvitus.

Muita useampivuotisia yhteistyökumppaneita ovat olleet Agri-Market, Kasken apteekki, Ruohomäen puutarha, Noutotukku, Matkahuolto, Projecta (kolmen päivän myyntinäyttely pari kolme kertaa) ja seniorijumppa urheilupuistossa (grillimakkaraa ja pullakahvia).

Yksittäisiä tilaajia on ollut paljon mm. Volvo maahantuoja (Turussa, Loimaalla ja Salossa kolmena päivänä), Kuntovitonon (viisituhatta annosta lohikeittoa), Wurth Center, RintaJouppi, Kivikukkaro, Liedon Vanhalinna, Liedon säästöpankki ja Vakuutusyhtiö Tapiola (glögi Tuomiokirkon edustalla). Näiden lisäksi on ollut syntymäpäiviä ja kesäjuh-

lia yksityishenkilöiden järjestäminä.

Tilaisuuksissa on tarjottu asiakkaan toivomuksesta joko kuuluisaa Aku Leinon reseptillä keitettyä hernekeittoa, lohikeittoa, poron- tai naudanlihakeittoa, riisipuuroa, kakku- tai pullakahvit, glögiä ja grillimakkaraa.

Tarjoilut ovat tapahtuneet täyden palvelun periaatteella. Kokit ovat hankkinet tarvittavat raaka-aineet. Hankinnoissa on kiinnitetty erityistä huomiota laatuun. Meillä on ollut onni saada porukkaamme mainiot liha-asiantuntijat Onni Laine ja Kauko Vikiö. Heidän hankkimallaan ensiluokkaisella lihalla ja kotimaisilla Agri Marketin herneillä on saavu-

tettu kova maine hernekeitto-markkinoilla. Hernekeitosta ja riisipuurosta olemme eri tilaisuuksissa saaneet ylistäviä lausuntoja. Kehuja on tullut myös meidän yhtenäisestä asustamme, valkea takki, päässä sinivalkea pipo tai sotaveteraanien lippis. Hyvät tuotteet ja näkyvä pukeutuminen helpottavat markkinointia, mutta myös sodan kokenut liikkeen johto oli tukemassa toimintaamme. Aikana jolloin iäkkäitä veteraaneja oli eniten, toimintamme oli vilkasta noin kaksikymmentä jakopäivää vuodessa.

Talkootyöemme on ”peeärrän” lisäksi tuottanut huomattavaa taloudellista tulosta. Olemme voineet

avustaa vähävaraisia sotaveteraaneja lääkäri- ja sairauskuluissa ja jakamalla jouluavustuksia. Avustusten jaon on suorittanut muistakin avustuksista vastaava sotaveteraanien toimikunta.

Soppaporukka on aina ollut yhtenäinen, iloinen ja luotettava yhteisö, jossa on ollut mukava työskennellä, aluksi todellisten sotaveteraanien, sitten heidän ja tukiyhdistyksen jäsenten ja viimeksi tukiyhdistyksen ja naisjaoston jäsenten kanssa. Eri-tyinen kiitos ahkerille naisille, jotka ottivat päävastuun, kun toiminta uhkasi lopahtaa.

Juha Hermunen

Muonitusjaostolaisia muistelemassa menneiden vuosien keittotalkoita

Mikko Tuomi, Seppo Tuomi ja Juha Hermunen.

- Kyllähän kaikkein kovin motiivi tulee isänmaallisesta vakaumuksesta, sanoo Mikko Tuomi. – Kun minä en ole oikein hallinnon ihminen, niin tällainen konkreettinen tekeminen on niin miellyttänyt. Torimyyntissä aloitin vuoden 1995 paikkeilla, kun Mylly tuli mukaan jaostonkin toiminta laajeni. Nyt autan vaikkapa tarvikkeita hankittaessa.

- Tätini mies, Aku Leino, oli tätä aloittamassa, joten varmasti sekin vaikutti. Mutta kyllähän 40-luvulla syntyneelle veteraanityö on aina ollut läheistä, toteaa Seppo Tuomi. – Tällainen toisen polven veteraani on aina seurannut läheltä sodissa olleiden toimintoja. Jotain vaikutti sekin, ettei veteraaneja aikanaan oikein arvostettu. Joten olen halunnut auttaa. Nyt innostaa se, että porukan henki on hyvä, yritetään yhdessä. Ilmeisesti onnistuimme jälleen kaupatorillakin; myönteistä palautetta on tullut.

Juha Hermunen, yli 30 vuoden ajan mukana muonitusjaostossa. – Isänmaallisuus vie veteraanityöhön, muonitusjaostoon vetää porukan hirveän hyvä henki.

Veteraanikuntoutus

Turun kaupungin järjestämän kuntoutuksen tarkoituksena on rintamaveteraanin toimintakyvyn edistäminen ja säilyttäminen, jotta hän selviytyy mahdollisimman pitkään itsenäisesti jokapäiväisistä toimistaan.

Rintamaveteraanien kuntoutusta voivat hakea ne turkulaiset, joilla on rintamasotilas-, rintamapalvelus-

tai rintamatunnus. Kuntoutus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti joko laitos-, päivä- tai avokuntoutuksena. Rintamaveteraanilla on myös mahdollisuus jalkojenhoitoon. Oikeus laitospalveluun on joka vuosi. Kuntoutushakemuksena on lääkärin kirjoittama lähete, jonka Turun kaupungin hyvinvointitoimialan lääkärit tekevät sähköisesti.

Veteraanineuvoja ohjaa ja neuvoo kuntoutusasioissa ja hän myös valmistelee kuntoutuspäätökset. Sotainvalidit ja erityisryhmät, kuten miinanraivaajat ja koulutusjoukoissa tai sairaanhoitojoukoissa olleet, hakevat kuntoutusta suoraan Valtiokonttorin kautta. Lotat hakevat kuntoutusta Lotta Svärd Säätiön kautta.

Hakemuksia otetaan vastaan ympäri vuoden.

Ruissalon altaassa Jarmo Suomala, Pentti Korhonen ja Toivo Korpela.

Ruissalossa altaaseen

- Täällä ei kukaan jää luokalle, rohkaisee Ruissalon allasjumpan vetäjä Helena Nuyttens. - Jokainen on tällaisessa toiminnassa varmasti hyvä, jokainen kykenee olemaan tässä mukana.

Veteraanijumpan ohjaaja painottaa omatahtisuutta. – Eikä tähän liitetä minkäänlaista hömpötystä. Ja kun altaassa ollaan, myös liikeradat pysyvät turvallisina.

- Näin sivusta katseleva on tyytyväinen, kun pääsee havaitsemaan

muutoksia. Jopa silloin kun hetken poissa ollut palaa, havaitsee, että pari allaskäyntiä näkyy liikeratojen varmistumisena.

- Tulkaa mukaan, vetoaa yhdistyksen puolesta Pentti Korhonen.

Melskeisintä oli Lapissa

Toivo Korpela kuvailee sotakokemuksiaan varsin rauhalliseksi vaiheeksi. - Melskeisintä oli viimeisinä viikkoina Lapissa. Jouluna -44 olimme Muoniossa, jonka kirkossa osallistuimme joulupäivän jumalanpalvelukseen. Muoniosta marssimme eteenpäin. Auratulla tiellä kuului huuto ilmavaara! Ihmettelin, että mitäs nyt, en ollut aiemmin ollut tällaisessa tilanteessa. Onneksi seurasin toisia lumipenkan yli tien sivuun, saksalainen hävittäjä lensi tietä seuraillen ja tulittaen. Tuo oli osaltani sodan pahin tilanne.

Toivo Korpela on Turun poikia, syntynyt 1925 ja ensivaiheessa asunut Betanankadulla.

- Alokkaaksi menin kesällä -43

Hankoon. Kahden-kolmen kuukauden koulutusjakson päätyä Hangon ja Tammisaaren välisellä linnakkeella, matkustimme junalla Äänislinnaan ja sieltä Äänisjärvellä olevan Klimonsaareen. Talviviikoiksi -44 meidät majoitettiin teltoihin, osa pahvisiin ja osa tavallisiin. Palvelus oli vartiointia. Ei Ääniselle liikettä näkynyt, mutta yhtenä yönä vihollinen yllätti.

- Suksilla liikkunut partio vei mukanaan lotan vangiksi. Sodan jälkeen näin hyvän uutisen, tuolloin vangitun nimi oli eräänä päivänä Neuvostoliitosta vapautettujen sotavankien listalla.

Vuoden 1944 kevättä Toivo Korpela kuvailee leppoisaksi.

- Juhannuksen aikakin oli kuin kesälomapäiviä. Mutta sitten tilanne muuttui, teltat kasaan ja lopulta joukko kuorma-autoihin. Minä kuului Valamoon siirrettyyn joukkueeseen. Osaltani tuo vaihe päättyi varsin nopeasti, koska jouduin sotasairaalaan Kuopion lähelle. Ja Kuopiosta Turkuloman jälkeen kohti Lappia

Sodan jälkeisinä vuosina Toivo Korpela oli pääkirjanpitäjänä Valmetilla Pansiossa, telakalla, joka toimitti kymmeniä sotakorvauslaitteita. Kymmenen vuotta Valmetilla, pisin työjakso kuitenkin Turun kaupungin palveluksessa, kaasun, veden, sähkön ja puhelinliikenteen teknisessä laitoksessa.

- Kiistat on selvitettävä ilman aseita, toteaa sotavuosiensa muisteleva Toivo Korpela Jarmo Suomalalle.

Naisjaoston tapaamisessa maaliskuussa, Minna Canthin päivän aattona, puheenjohtaja Pirkko Kuorehjärvi toivotti tervetulleiksi sisarvieraat Vehmaalta ja Taivasasalo/Kustavista. Kuvassa Tuula Särkilahti, Pirkko Kuorehjärvi, Lea Virtanen, Seija Heikkilä ja Eila Simola.

Naisjaostolaisia sisartapaamisessa, Helvi Hella-Virta, Viola Iinainen, Marja-Liisa Karppinen ja Annikki Iinainen. Kahviemäntinä Ritva Jokinen ja Sinikka Vuorinen.

Talvisodan päättymisen 76-muistopäivän kirkkojuhlassa Sotaveteraanilaulajat ja Laivaston Soittokunta kapellimestarina musiikkikommentajakapteeni Petri Junna. Musiikkijuhlassa oli mukana myös Puolalan musiikkiluokkien kuoro, puhe kenttäpiispa Pekka Särkiö ja liturgi pastori Jani Kairavuo.

Toiminnanjohtajan tuolilta

Tammikuussa mediassa nousi esille päätös, jonka mukaan rauhaturvaajat saavat kriisinhallintaveteraanin statuksen. Asia on herättänyt hämmennystä suuntaan jos toiseenkin. Asian taustalla on puolustusministerin jo maaliskuussa 2015 hyväksymä kansallinen kriisinhallinnan veteraaniohjelma, jonka tavoitteena on tehostaa kriisinhallintatehtävissä palvelevien ja palvelleiden tukitoimia.

Meille on vakuutettu, että kriisinhallintaveteraaniohjelmaan sisältyvät tukitoimet toteutetaan täysin erillisinä ja erillisin resurssein sotiemme veteraanien tukitoimista. Kriisinhallintaveteraanikäsitettä ei missä olosuhteissa saa eikä sitä rinnasteta sotiemme veteraanien veteraaniasemaan. Kriisinhallinnan veteraaniohjelmassa korostuu erityisesti kriisinhallintatehtävissä toimivien psykososiaalisen tuen kehittäminen. Ohjelmaan sisältyy myös kriisinhallintaveteraanin status. Statuksen tarkoituksena on kansainvälisen esimerkin mukaisesti vakiinnuttaa kriisinhallintaveteraanin käsite, kehittää kansallista tunnustusta sekä tukea palveluksen jälkeistä sopeutumista elämään kotimaassa. Siis kaikkea sitä, mitä sotiemme kunnioitetut veteraanit olisivat ehkä tarvinneet runsaat 70 vuotta sitten sodan päättyessä. Silloin tuon kaiken korvasi työ, jonka tuloksena Suomi on paljolti se, mikä se nyt on. On myös muistettava, kun tätä asiaa pohditaan, että suurin osa rauhaturvaajista lähtee Suomen valtion kanssa työ sopimuksen tehneenä ja ulkoministeriön piikissä vapaaehtoisesti rauhaturvaamistehtäviin, sotiemme veteraaneilta ei aikanaan kysytty vapaaehtoisuutta, vaan isänmaan puolustaminen oli jokaisen velvollisuus.

Tulevasta syksystä alkaen entisille rauhaturvaajille tullaan jakamaan kriisinhallintaveteraanikortti, johon mahdollisesti liittyvistä etuuksista neuvotellaan tänä vuonna.

Entisiä suomalaisia rauhanturvaajia on elossa noin 45 000. Nykyisillä osallistumisvahvuuksilla lukumäärä ei kasva. Koko suomalaisen rauhaturvaamisen tai kriisinhallinnan historian aikana palveluksessa menehtyneitä on 49 ja vakavammin fyysisesti vammautuneita on 30.

Olen antanut itselleni ymmärtää, että tärkein motiivi asiassa on rauhanturvaajien toive saada itselle virallinen valtiovallan tunnustus suoritetusta palveluksesta. Tämä on tärkeää ajassamme siksin, että liikkeessani Euroopan eri maissa reserviläistoiminnan puitteissa, olen havainnut, että Suomesta poiketen muissa maissa kun puhutaan veteraaneista, he ovat entisiä rauhanturvaajia. Näin siitäkin huolimatta, että viime sotiinkin osallistuneita henkilöitä on vielä runsaasti elossa. Järjestelmä on siis muualle erilainen kuin meillä, missä sotiemme veteraanit ovat veteraaneista puhuttaessa itsensänselvyyttä.

Vaikeasti vammautuneiden rauhanturvaajien kohdalla varmaan jokainen meistä ymmärtää kuntoutuksen tarpeen. Mutta kun ajatellaan kokonaisuutta, ei voitane olla kokonaan vapaita siitä kieltämättä kerettiläisestä ajatuksesta, että kysymyksessä on myös jonkun leipä.

Suomessa on 22 Sotainvalidien sairaa- ja veljeskotien ketjuun kuuluvaa hoitolaitosta, joita valtiovalta tukee jo tällä hetkellä vuositasolla noin kaksinkertaisella euromäärällä kuin mitä on varattu elossa olevien veteraanien kuntoutukseen. Kolme näistä mainituista kodeista onkin jo ilmoittanut, että heillä on ovet avoina rauhanturvaajien kuntoutusta varten, jos vaan valtio maksaa. Tästä voimme vetää yhteen sen, että asiakkaista alkaa olla pulaa. Veteraaneja kyllä vielä riittäisi, mutta heillä ei saira- ja veljeskotien nykyisen hintapolitiikan puitteissa ole mitään mahdollisuutta itse maksaa oleske-

lujaan niissä. Tarvitaan siis laki- ja säädösmuutoksia, jotta suurella rahalla tehtyjä laitoksia pystyttäisiin jatkossakin valtion varoin ylläpitämään uusilla asiakasryhmillä.

Rauhanturvaajat ovat tunnustuksen ansainneet. Kaikesta edellä kerrotusta huolimatta meillä kaikilla on edelleen vastuu ja velvollisuus huolehtia maamme kunniakansalaisten – sotiemme veteraanien – elämän illasta niin, että se on kaiken sen hoidon ja huolenpidon täyttämä, joka heille kuuluu. Tätä työtä tekevät ja tukevat myös rauhanturvaajat. Tätä työtä me teemme kolmannen sektorin voimavarojen ja yhä niukenevien taloudellisten resurssien puitteissa. Ja tähän työhön ovat tervetulleita kaikki asiasta kiinnostuneet. Auttavia käsiä ja ystäviä tarvitaan.

Hyvää kevään odotusta Teille kaikille

Osmo Suominen
toiminnanjohtaja

Mikä on vanhustenhoidon tulevaisuus?

Sote-uudistuksen pääasia on palvelujen yhdenvertainen saatavuus, terveyserojen kaventaminen ja palvelurakenteen toiminnallinen uudistaminen. Kaksi isoa toimintakokonaisuutta on noussut etualalle: Terveyskeskusten toimivuus ja vanhushpalvelujen resurssit ja laatu. Molemmat asiat ovat jokaiselle meistä tärkeitä. On kysymys kuntien asukkaiden lähipalveluista, joiden saatavuus ja toimintakyky on turvattava kaikilla alueilla ja kaikissa kunnissa.

On kysymyksessä todella suuri uudistus, joka toteutuu ja onnistuu vasta toiminnan ja tekemisen tasolla. Hyvään tulokseen pääsemiseksi on uudistettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne siten, että kaikista palveluista muodostuu ehjä kokonaisuus, jota johdetaan alueittain. Sosiaali- ja terveystalvet on yhdistettävä kaikilla tasoilla. Sote-uudistuksen pääasia jää helposti unohduksiin. Kun poliittinen ratkaisu lopulta saatiin tehtyä, pitäisi kaikki voimat suunnata siihen, miten kaikkien kansalaisten tarvitsemat palvelut järjestetään, uudistetaan ja tuotetaan nykyistä paremmin.

Sote-uudistus tehdään kuntien ja kuntayhtymien nykyisten toimintaresurssien pohjalta. Ei pidä unohtaa sitä, että Suomessa on kansainvälisesti korkeatasoinen sosiaali- ja terveydenhuolto sekä hyvin koulutettu ja ammattitaitoinen henkilökunta. Mistään nollapistestä tai kaiken muuttamisesta ei tarvitse lähteä liikkeelle. On kuitenkin tunnustettava tosiasiat. Alueelliset ja kuntien väliset erot palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa ovat kasvaneet. Kuntien heikentynyt talous on lisännyt kansalaisten eriarvoisuutta ja johtanut suuriin ongelmiin myös lakisääteisten peruspalvelujen järjestämisessä. Erikoissairaanhoidon nielee yhä suuremman osan kuntien budjeteista. Ikääntyvässä Suomessa on edessä suuri yhteinen työurakka: Miten tur-

vataan nopeasti kasvavan vanhusväestön tarvitsemat asumis-, hoito- ja hoivapalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuolto?

Vain joka neljäs 75 vuotta täyttäneistä käyttää säännöllisiä palveluja. Nyt vanhusikää lähestyvistä suurista ikäluokista entistä suurempi osa pysyy itse huolehtimaan ja maksamaan tarvitsemansa palvelut. On kuitenkin varauduttava siihen, että iäkkäiden, yli 85-vuotiaiden vanhusten määrä jatkuvasti kasvaa ja näissä vanhimmissa ikäluokissa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve on suurin. Kaksikostyypin diabetesta sairastavien ja muistisairaiden määrä tulee selvästi kasvamaan. Vanhoilla toimintarakenteilla ei selviydytä, kun vanhushpalvelujen tarpeen on arvioitu jopa kaksinkertaistuvan vuoteen 2030 mennessä.

Tarvitsemme uutta asennetta vanhuuteen. Myös ikäihmiset ja vanhuksat kuuluvat tasavertaisina joukkoomme ja heillä on oikeus turvalliseen asumiseen ja elämiseen yhteisöissämme. Vanhuksia ei saa laistostaa ja eristää. Tarvitsemme uusia turvallisia asumisratkaisuja, enemmän kuntouttavaa palvelutoimintaa ja uusia hoitomuotoja, jotka ottavat ihmisen kokonaisuutena paremmin huomioon. Ikäihmistien omatoimisuutta ja omaa huolenpitoa elämästään ja terveydestään on kaikin keinoin tuettava. Kotihoidon tulee uudistua ja auttaa näiden tavoitteiden saavuttamisessa.

Sote-uudistuksella on saatava katkeamattomat palvelu- ja hoitoketjut toimiviksi. Avainasia on palvelujen asiakaslähtöisyys. Asiakasta on palveltava kohtuullisessa ajassa, oikeassa paikassa ja oikealla tavalla. Jokainen meistä tarvitsee hyviä lähipalveluja. Kuntien tehtävänä painottuu kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Ennaltaehkäisevän sosiaali- ja terveystyön sekä oikea-aikaisen kuntoutuksen tärkeitä palveluja on kehitettävä

vä ja lisättävä. Tämä on myös tulevaisuuden vanhustenhoidon suuria haasteita. Omaishoito ja omaishoitajien asema on vihdoin korjattava ja omaishoidon voimavarat nostettava sille kuuluvaan arvoonsa.

Palvelurakenteen toiminnallinen uudistus on viime kädessä kiinni hyvästä johtamisesta, ammattitaitoisista työntekijöistä ja toimivista työyhteisöistä. Iso työurakka on vasta alkamassa. Vastuu sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä siirtyy kunnilta ja kuntayhtymiltä uusille itsehallintoalueille 1.1.2019 alkaen. Veteraanisukupolvemme on ollut rakentamassa itsenäistä Suomea nykyiseksi hyvinvointivaltioksi. Nyt työtä tekevien sukupolvien on rakennettava tulevaisuuden Suomi. Sote-uudistus on tärkeä osa niin lastemme kuin vanhustemme turvallista tulevaisuutta.

Risto Kapari

sosiaalineuvos (eläkkeellä), Turun Sotaveteraanien Tuki- ja perinneyhdistyksen puheenjohtaja

VETERAANIMUISTOJA KONSERTTI

Tuttuja säveliä vuosien takaa

Sunnuntaina 24.4.2016 klo 15.00

Heikkilän sotilaskoti, Rykmentintie 15

Turun Sotaveteraanilaulajat

kuoronjohtaja Pekka Salminen

Turun Sotaveteraanisoittajat

kapellimestari Reijo Ahola

Juontajana Pertti Keihäs

Liput 15 euroa, veteraanit ja lotat vapaa pääsy. Lipun hintaan sisältyy väliajalla tarjoiltava sotilaskodin munkkikahvi.

Lippuja ennakolta Turun Sotaveteraaniyhdistyksen toimistosta

Läntinen Pitkäkatu 37 ja Heikkilän sotilaskodista.

Lippujen ennakkovaraus Heikkilän sotilaskodista myös puhelimella Heli Jukala 050 5584 023.

Partio Mai Guban asemalle

Talvisodan rauhan päivänä 13.3 julkaistiin Raappanan ritari –kirja, joka kertoo Rukajärven suunnan taisteluista, 14. Divisioonasta ja sen komentajana jatkosodassa toimineesta Mannerheim Ristin ritarista, kenraalimajuri E. J. Raappanasta. Mutta ennen kaikkea kirja kertoo Pentti Perttulista. Kirja julkaistiin hänen satavuotispäivänä 13.3.

- Perttulin sotatiestä kertova kirja julkaistiin hänen tekemänsä veteraanityön kunniaksi, kertoo Rukajärven suunnan historyyhdistys. -Talvi ja jatkosodan taistelujen on sanottu lyöneen leimansa hänen koko elämään.

Lounais-Suomessa maanviljelysneuvos tiedetään juurikkaanviljelyn ja sokeriteollisuuden kehittäjäksi. Pentti Perttuli oli Säkylään 1951 perustetun sokeritehtaan ensimmäinen toimitusjohtaja.

Tammikuun alussa 1942 Pentti Perttulin joukkue määrättiin kauas vihollisen selustaan Osasto Majewskin Muurmannin radalle etenevän suuntapartion johtajaksi. Peräti 1924-miehin partio-osasto ja 268 hevosta kulki läpi tiettömän erämaan kovassa pakkasessa.

Toivo V. Narva työskenteli tiedotuskomppaniassa talvi- ja jatkosodassa, ja oli marraskuusta 1941 elokuuhun 1944 Rukajärvellä. Sen jälkeen hänet siirrettiin Tolvajärven taisteluihin, missä hän oli mukana viimeisessä taistelussa ja rauhan syntyessä.

Jälkeensä Narva jätti noin 600 valokuvaa, karttoja ja kirjeitä, jotka kulkeutuivat vuonna 1990 hänen kuoltuaan kotitalon vintille Loimaalle isossa puuarkussa. Toivon poika Raine rupesi tutkimaan puuarkun sisältöä pari vuotta sitten.

- Kun SA-intin valokuva-arkisto avautui keväällä 2013 internetissä, huomasin, että isäni kuvia löytyi sii-

tä järjestelmästä vain kuutisenkymmentä. Ihmettelin, että miksei sen enempää. Silloin aukaisin arkun, ja sieltä paljastui valtava määrä valokuvia, Raine Narva kertoo.

- Mielestäni harvinaislaatuisimmat ja mielenkiintoisimmat kuvat isäni kuvasi suomalaisten tuhoteltä Murmannin radan Mai Guban rautatieasemalle ja varastoalueelle.

Murmanskin satama oli kuin elämän lanka venäläisille, sillä saksalaiset olivat tuhonneet maan länsiosista sotamateriaalitehtaat, ja tarvikkei-

ta kuljetettiin satamasta rautateitse Murmannin rataa pitkin, Raine Narva kertoo.

– Vuoden 1942 tammikuussa 1 900 miestä ja lähes 270 hevosta lähtivät porkkaamaan umpihamkea kovassa pakkasessa halki erämaan kohti Mai Gubaa. Reissu kesti lähes kaksi viikkoa, mutta aseman tuhoaminen onnistui yöaikaan kuudessa tunnissa. Siellä poltettiin noin 90 rakennusta, tuhottiin yksi huoltorakennus ja yksi saha, kymmenisen kilometriä rautatietä, sadan hevosen talli ja yksi silta.

Narva kertoo, että suomalaiset eivät kohdanneet vastarintaa, sillä vain pari päivää aiemmin oli usean tuhanen miehen joukot siirretty pois Mai Gubasta. Vain kymmenen kilometrin päässä oli Segesan kauppa, missä oli lentokenttä ja sotilaskoneita.

Rukajärven suunnaksi kutsutaan Itä-Karjalassa olevaa rintamalohkoa, joka ulottuu Lieksan korkeudelta noin Kuhmon korkeudelle. Rintamalohko oli Jatkosodan alussa 210 ja sodan lopussa peräti 250 kilometriä leveä ja etulinja sijaitsi noin 130–160 kilometriä Suomen nykyisestä rajasta. Kiinteitä linjoja ei ollut kuin noin viidentoista kilometrin matkalla päätien suunnassa. Muualla oli kenttävartioiden ketju. Niitä oli yhteensä reilut 70 kappaletta. Niissä

oli keskimäärin sijoitettuna 30–50 miestä. Miehityksen vahvuus riipui siitä miten suureksi kyseiseen kenttävartioon kohdistuva vihollisen hyökkäysuhka arvioitiin.

Lisäksi alueella toimi yksi suomalainen lentotukikohta, joka oli sijoitettuna Tiiksjärven lentokentälle.

Rukajärven suunnan rintama tunnetaan elokuvasta ”Rukajärven tie” sekä Antti Tuurin Rukajärvi-kirjasarjasta.

Arkussa yhä tutkimatonta materiaalia

Mai Guban huoltokeskukseen tehdystä kaukopartioiskusta on kirjoitettu paljon. Mutta koko ajan löytyy uutta materiaalia. Raine Narva löysi TK-miehenä retkellä olleen isänsä Toivo V. Narvan jäämistöstä ison arkullisen kuvia ja pikkutarkat muistutpanot.

Raine Narva on kertonut, että arkussa on yhä tutkimatonta materiaalia, kirjeitäkin 700-800.

Sisaralukset merivoimien tehtävissä. Uisko Tursakselta kuvattuna.

- SA-kuva.

Kahden saattajan tarina

Monille turkulaisille ovat tuttuja täällä kotisatamaansa pitävät Rajavartiolaitoksen ulkovartiolaivat Uisko ja Tursas. Harvempi ehkä tietää, että nämä alukset ovat järjestyksessä jo kolmannet samannimiset. Kaksi ensimmäistä Uisko ja Tursas –vartiolaivaa olivat silloisen merivartiolaitoksen aluksia. Nykyiset kaksi ovat osa rajavartiolaitoksen aluskantaa. Ensimmäinen kaksisikko joutui mukaan sotaan, kun merivartiolaitoksen alukset liitettiin merivoimiin. Uisko ei sodasta selvinnyt, mutta Tursas jatkoi pitkään merirajojen vartiointia 1990-luvulle asti.

Talvisodan kynnyksellä merivartiolaitos hankki Belgiasta kaksi melkein uutta valtameritroolaria, Balticin ja Celticin. Merivartiolaus- kannan modernisointi oli aloitettu VMV-venesarjan, ”Vemmojen”, rakentamisella. Haluttiin tehostaa salakuljetuksen valvontaa merirajoilla. Talvisodan syttyessä niin uudet

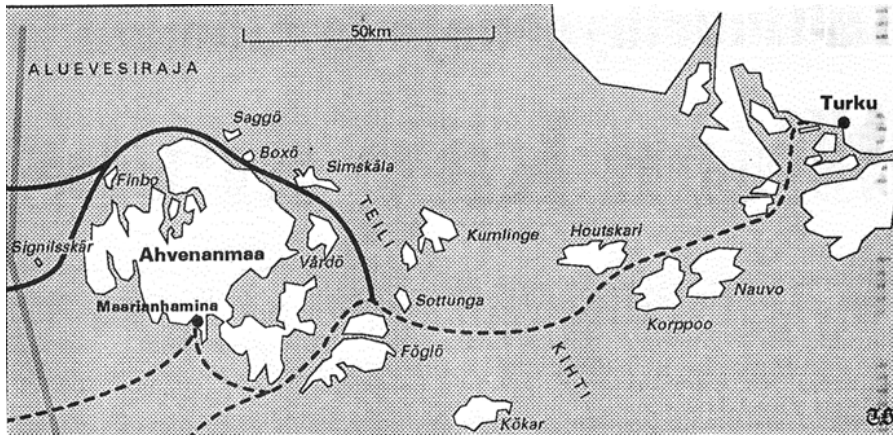
ulkovartiolaukset kuin Vemmatkin saivat aivan uusia tehtäviä, sillä ne, kuten muutkin merivartiolaitoksen alukset alistettiin merivoimille.

Troolarit oli rakennettu Temsches- sä, Belgiassa 1938. Laivat haettiin Suomeen alkukesällä 1939 ja niiden muuntaminen merivartiolaitoksen käyttöön aloitettiin välittömästi Uudenkaupungin Telakalla. Euroopan kiristynyt tilanne heijastui meil- lekin, sillä troolareita kunnostettiin suuren salaperäisyyden vallitessa. Kun työ tuli valmiiksi, laivat saivat uudet nimet. Celticistä tuli Uisko ja Balticista Tursas. Sirolinjaiset, lähes identtiset alukset osoittautuivat hyvin merikelpoisiksi pystyen liikku- maan avomerellä säässä kuin säässä. Mitat olivat 40,4 x 7,1 x 4,3 m. Uis- kon dieselmoottori oli 6-sylinterinen 575 hv:n Humboldt-Deutzer ja Tur- saksen Thomson-Houston & Carels. Kummassakin oli kaksi pientä apu- konetta. Alukset saavuttivat noin 13 solmun nopeuden.

Päälliköiksi nimitettiin kokeneet uusikaupunkilaiset merikarhut, jot- ka olivat siirtyneet merivartiolaitok- sen palvelukseen sen perustamisen jälkeen. VMV 17:n päällikkö Es- kil Hellsten oli laivoja noutamassa Belgian Ostendestä. Hän siirtyi nyt Uiskolle. Tursakselle nimitettiin VL Merikotkan päällikkö Arvo Kuohu- va. Myös konepäälliköt ja muutamat merivartijat olivat Uudestakaupun- gista.

Saattajia tarvittiin

Kansainvälisen tilanteen kiristyes- sä Uisko ja Tursas vietiin syksyl- lä 1939 Turkuun varusteltaviksi so- tilaalliseen käyttöön. Pääkansille asennettiin 75 mm Obuhov-laiваты- kit, keulaan ja venekansille 20 mm Madsen -it-tykit. Syvyyspommi- heittämiä ei aluksilla tässä vaihees- sa vielä ollut. Sellaiset olivat vain Aura II:lla. Talvisodan syttyessä me- rivartiolaitoksen alukset alistettiin

laivastolle ja lentokoneet ilmavoimille. Talvisodasta alkaen merivartiolaitoksen alukset muodostivatkin lukumääräisesti puolet kaikista saattajalaivoista. Miehistöjä täydennettiin laivaston reserviläisillä, kuten radiosähkötäjillä sekä viesti- ja tykkimiehillä. Uisko ja Tursas liitet-

tiin Saattolaivueeseen turvaamaan kauppamerenkulkua Pohjanlahden satamista Ruotsin rannikolle. Laivueeseen kuuluivat myös VL Aura I, jäänsärkijät Murtaja ja Apu sekä Aura II. Viime mainittu oli entinen Bore II, sittemmin presidentin jatkiksi lahjoitettu alus, joka sai nimek-

Saksalainen raivaaja laskee savuverhon saatueen suojaksi. - Kuva Benita Laanti-Helanderin albumista.

Saattuetta kootaan Saggön luona. Kuvassa näkyy myös sukellusvenejahteihin osallistunut Ripon -vesitaso. - SA-kuva.

Kauppalaivat vietiin yli kahta reittiä. Helmikuussa 1940 jäättilanne pakotti saattueet kulkemaan Ahvenanmaan eteläpuolitse.

-Kuva Turun Sanomat 25.2.1990.

seen Aura II erotukseksi Aura I:stä. Saattueet koottiin Saggön luona, kunnes jäättilanteen kiristyttyä helmikuussa 1940 reitit oli pakko siirtää Ahvenanmaan eteläpuolelle.

Talvisodan pahin saattoaluksia kohdannut turma sattui 13.1.1940. Venäläinen SC-324-sukellusvene yllätti Tursaksen ja Aura II:n suojaaman saattueen, jossa oli mm. matkustajalaiva Bore I mukanaan 60 sotalasta. Onneksi torpedot eivät osuneet. Alkaneessa sukellusvenejahdissa Aura II:n syvyyspomme juuttui putkeen ja räjähti. Laiva upposi vieden mukanaan 18 miestä Tursas pelasti eloonjääneinä 15 miestä ja nosti lisäksi merestä kahdeksan menehtynyttä. Viikon päästä sama sukellusvene ajoi miinaan Märketin luona. Jäättilanteen vaikeutuessa Uisko ja Tursas lähtivät helmikuussa kotisatamaan Turkuun. Saattuetoiminta hoidettiin nyt jäänsärkijöillä ”Elämänlangaksi” kutsutulla reitillä.

Jatkosodan alettua Saattajalaivueeseen kuului Uiskon, Tursaksen ja muutamien muiden lisäksi myös tarkastusalus Turku eli nykyinen Ukkopekka. Uisko ja Tursas kykenivät entistä paremmin sukellusvenetorjuntaan saatuaan syvyyspommiheitimet ja sukellusveneiden kuuntelulaitteet. Kaksoset siirrettiin välillä saattuepalvelukseen Tallinnan reitille, mutta toiminta siellä jäi lyhytaikaiseksi, kun vihollisen sukellusvenetoiminta Ahvenanmaalla vilkastui.

Sota-aikana siviilialukset ja niiden miehistöt olivat puolustuskyvyttöminä suuressa vaarassa. Saattajien työrytmi oli kiivas ja valvottava alue laaja. Vihollisen sukellusveneitä pääsi jatkosodan alussa livahtamaan Selkämerelle asti. Esimerkiksi porilaista Hacklinin varustamo ja kauppamerenkulkuamme kohtasi siellä huomattava menetys, kun syksyllä 1942 Raumalta Königsbergiin matkalla ollut Jussi H. torpedoititiin. Vain

yksi mies pelastui, 22 kuoli. Betty H. puolestaan osui Ahvenanmerellä venäläisen sukellusveneen periskoopin tähtäimiin. Kaksi laukaistua torpedoa meni saattajien välistä upottaen raskaassa kuparilastissa olleen laivan hetkessä. Uisko ja Louhi sekä saattuetta suojannut Ripon-vesitaso eivät huomattavan suuresta syvyyspommien pudotusmäärästä huolimatta onnistuneet tuhoamaan pahantekijää. Onnettomuudessa 11 merimiestä menehtyi, 12 selvisi hengissä. Sanonta ”hammas hampaasta” toteutui, kun myöhemmin illalla suomalainen sukellusvene Iku-Turso tuhosi sukellusveneen, jonka arvelaan olleen juuri Betty H:n upottaja.

Uisko tuhoutuu

Tilanne Ahvenanmaan vesillä rau-

Vuonna 1929 Suomeen saatiin ensimmäiset Ripon-koneet. Niillä korvattiin vähitellen Hansat. Riponeita käytettiin aivan jatkosodan loppuun asti. Tämä kuvan esittämä kone kuului Lentolaivue 6:een, joka toimi saattajalaivojen tukena Ahvenanmaalla. - Kuva Carl-Fredrik Geustin arkisto.

Jatkosodan alussa vihollisen sukellusveneet olivat suuri uhka saatueille. Syyskuussa 1942 Reposaaresta Lyypekkiin sahatavaralastissa lähtenyt S/S Bonden kulki saatueessa ensimmäisenä kohti Simpnäsiä, kun venäläinen sukellusvene SC-309 havaitsi saatueen. Bonden sai osuman. Sitä yritettiin hinata Maarianhaminaan, mutta alus kuitenkin upposi noin viisi mpk Kobbaklintarnista. Miehistö pelastui. - Kuva Benita Laanti-Helanderin albumi.

Uisko pudotti yhdeksän syvyyspommia, kaksi ei lauennut lainkaan. Ripon aloitti sukellusveneen jahtamisen ja löysikin sukellusveneen. Syvyyspommia ei kuitenkaan voitu pudottaa teknisen vian vuoksi, pommia oli jumiutunut paikoilleen. Sukellusvene pääsi karkuun.

Samana päivänä Raumalta Königsbergiin matkalla ollut Jussi H. torpedoitiin Selkämerellä, jolloin 22 merimiestä menehtyi vai yhden pelastuessa.

Jatkosodan alkaessa sekä Uisko että Tursa varustettiin syvyyspommeilla ja sv-kuuntelulaitteilla. Kuvassa Tursaksen heitin toiminnassa. Talvisodan aikana saattajana toiminut Aura II tuhoutui, kun vastaavanlaisessa laitteessa syvyyspommeja räjähti putkessa. Tuhossa kaatui 18 miestä. -SA-kuva.

hoittui, kun saksalaiset sulkiivat koko Suomenlahden Porkkalasta Viron Naissaareen ulottuvalla sukellusveneverkolla. Tämä kaksinkertainen ”kalaverkko” oli tehty 18 mm:n teräsköydestä ja oli korkeudeltaan 60 – 90 metriä. Verkon silmät olivat 40x40 cm ja sitä piti pinnalla tiheä kohorivi. Syksyllä 1943 Uisko ja Tursas siirtyivät Suomenlahdelle Osasto V:een, jonka tehtävänä oli etsiä sukellusveneitä verkon itäpuolisella Suomenlahdella. Tämä koitui Uiskon ja sen miesten kohtaloksi.

Satimeen jäänyt Neuvostoliiton Itämeren laivasto yritti raivoisasti päästä sulkuverkosta läpi. Sak-

salaiset menettivät runsaasti aluksia, mutta myös suomalaiset kokivat kaksi kovaa menetystä. Elokuussa 1943 TK-94 –torpedovene pääsi yllättämään miinalaiva Riilahden. Katastrofi maksoi 24 miehen hengen. Kuukautta myöhemmin Uisko tapasi kohtalonsa. Sisaralukset olivat syyskuun 16. päivänä Viron rannikon tuntumassa Kerin majakan pohjoispuolella koneet pysäytettyinä kuuntelussa, kun vihollisen torpedokone havaitsi ne. Aikaa väistöliikkeeseen olisi ollut, mutta konetta luultiin ensin suomalaiseksi Boston -pommi-koneeksi. Uisko tuhoutui hetkessä vieden mukanaan 18 miestä. Tursas

oli seissyt taaempana, ehti käynnistää koneet päästen liikkeelle. Torpedo meni perän takaa ohi. Tursas pelasti merestä kaksi eloonjäänyttä. Virolaiset ovat nyttemmin paikantaneet hylyn, joka makaa 78 metrin syvyydessä kahteen osaan katkenneena.

Kohtalokkaasta erehdyksestä kertoo myös sotapäiväkirjasta löytyvä Saattajaosaston käsky seuraavalta päivältä klo 01.26: ”Havaittaessa mikä tahansa lentokone, on liikehdittävä täydellä vauhdilla, kunnes varmuus koneen laadusta on saatu”. Eskil Hellsten oli päivää ennen onnettomuutta saanut perhesyiden vuoksi lomaa matkustaakseen Uuteenkaupunkiin. Se koitui hänen pelastukseksi. Väliaikaiseksi päälliköksi oli komennettu helsinkiläinen Reino Sandholm.

Ruotsin sotilasasiamies, komentajakapteeni R. Thorén raportoi kotimaahansa Uiskon tuhosta todeten menetyksen satuttaneen erittäin kipeästi Suomen laivastoa. Amiraali Svante Sundman oli sanonut hänelle, että Uisko ja Tursas muodostivat saattajalaivaston ytimen.

Menetettyään kaksoisveljensä Tursas jatkoi ansiokkaasti tehtävissään sodan loppuun asti. Rauhan tultua se oli vielä pitkään merivartiolaitoksen tehtävissä. Viimeiset vuodet laiva oli merivartioiden asuntolaiavana Airistolla Rumpudenissa. Tursas aiottiin romuttaa, mutta myytiinkin vuonna 1996 Ruotsiin, mistä se siirtyi norjalaiseen omistukseen Polnes-nimisenä. Vuonna 2002 se poistui laivarekisteristä.

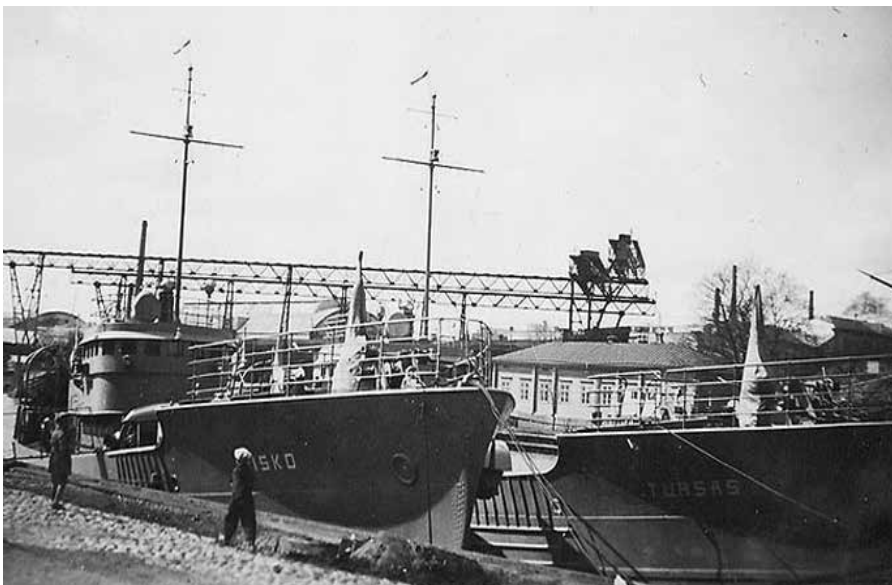
Tuomo Paasi

Juttu on lyhennelmä kirjoittajan artikkelista Uudenkaupungin merihistoriallisen yhdistyksen vuosikirjassa 2007-2008.

Saattajat, rauhanajan vartiolaitavat Uisko ja Tursas Aurajoella kesällä 1941. Taustalla näkyy vanhempien turkulaisten muistama sukellusveneidän suuri huoltonosturi Crichton-Vulcanin telakalla.
- Kuva kirjoittajan albumista.

Neuvostoliiton Itämeren laivaston sotapäiväkirjan 1943 mukaan Uiskon upottanut Iljushin-4 kuului Itämeren laivaston 1. kaartin miina-torpedorykmenttiin Kone havaitsi Uiskon ja Tursaksen Kerin saaren pohjoispuolella Tallinnan edustalla. Tursas pääsi torpedon edestä pois, mutta Uisko tuhoutui vieden syvyyskiin 18 miestä. Vain kaksi miestä selvisi hengissä. Koneen miehistö kertoi, että Uisko upposi 8 - 10 minuutissa. - Kuva Carl-Fredrik Geustin arkisto.

Turunmaalaiset purjelaivat salaisesti Viron rannikolle

Lokakuussa 1944 Hangossa kerääntyi puulaivoista ja moottoriveneistä koostuva armada. Laivat koottiin suorittamaan salaista tehtävää, -operaatio Pinatovaa. Kukaan paikalla olevista ei tiennyt mistä oli kyse, eivätkä edes laivanomistajat tienneet miksi piti tulla Hankoon. Armadaan kuului 61 puulaivaa ja 50 moottoriveneitä.

Itäsatama täyttyi ääriään myöten jahdeista, kaljaaseista ja veneistä. Joidenkin laivojen piti tungoksen takia hakeutua Hangonkylän satamaan. Osa paateista oli juuri osallistuneet Porkkalan evakuointiin.

Puulaivojen ja moottoriveiden salaisesta tehtävästä kertoo nettisivullaan Nauvon Merenkulkutalo. Viime kesänä museossa esiteltiin kuvin ja mukana olleen videohaastattelulla syksyisen Suomenlahden, Viron rannikolle suunnatuista kuljetuksista.

Suomen ja Neuvostoliiton välirauhansopimuksessa on pykälä, jon-

ka mukaan Suomen kauppalaivasto piti tarvittaessa antaa Neuvostoliiton käyttöön. Neuvostoliitto pyrki ajamaan saksalaiset pois Baltiasta, mutta vastustajien asemat Saarenmaalla ja Hiумаalla olivat hankalasti vallattavissa sillä Neuvostoliitolla ei ollut tarvittavia matalakulkuisia aluksia sotilaidensa viemiseksi saariin. Näin ollen suomalaisia velvoitettiin pikaisesti toimittamaan kuljetusalukset.

Tarvittavat alukset pakkorekrytoitiin Suomen etelärannikon pitäjistä.

Kymmenkunta turunmaalaista laivaa määrättiin osaksi tätä armaadaa. Laivat purjehtivat kohti Viron saaria ja osallistuivat venäläisten sotilasoperaation. Laivojen perimmäisenä tehtävänä oli hoitaa varustusten kuljetukset mutta ne kuljettivat myös sotilaita saarille. Moni laiva ei pälännyt Hankoon ja useita miehistön jäseniä kuoli operaation aikana.

Turun Suomalaisen Yhteiskoulun merilinjalaiset kertovat nettisivullaan kesän 2015 vierailustaan Nauvon Merenkulkutalon Pinatova-näytelyssä sekä purjehduksestaan Viron rannikolle. Merilinjalaiset esittelevät sivustollaan myös Pinatovan komentajaksi määrätyn komentajakapteeni Olavi Arhon.

"Hänen oli määrä koota alukset Hankoon tarkastettavaksi 2.10 mennessä. Suurin osa aluksista yksityisiä ja alukset pakkovärvättiin. Laivojen omistajat haluttiin mukaan operaatioon, mutta moni kieltäytyi ja näin syntyi miehistöpula. Siviileille luvattiin 250 mk päiväraha osallistumisesta operaatioon ja tällä tavoin saatiin houkuteltua mukaan satamatyöläisiä. Rahan maksu kuitenkin saattoi loppujen lopuksi möhstäyä jopa vuodella ja summa oli usein liian pieni. Lisäksi vahvistuksia operaatioon saatiin 150 miestä merivoimista; Väinämöiseltä, Turun

Laivastoasemalta, Sukellusveneläivueesta ja rannikkotyöstön linnakkeilta.

Hangon satamaan saapui aluksi 93 purjevenettä, mutta neuvostoliittolaiset eivät kelpuuttaneet kaikkia niiden huonon kunnon takia ja osa purjeveneistä tuhoutui lisäksi jo Hangon satamassa. Operaatioita puhuttiin nimellä operaatio Arho, mutta se sai toisen nimen, kun Helsingin Sanomat julkaisi Kippari Kalle -sarjakuvan, jossa Kippari Kalle johti Pinatovan sekalaista Armada laivastoa. Tästä syntyi nimitys operaatio Pinatova

Hangon satama ei ollut tarpeeksi iso vastaanottamaan niin isoa määrää aluksia, joten alukset jouduttiin kiinnittämään vierekkäin satamaan, eivätkä kelitkään myöhään syksyllä olleet enää kovin hyvät ja jotkut aluksista tuhosivat toisensa jo ennen lähtöä. Loppujen lopuksi 5.10 mennessä kohti Virolahti oli lähtenyt kaljaaseja ja moottoriveneitä.

Neuvostoliitto onnistui näiden alusten avulla valloittamaan saksalaisten hallussa pitämät Virolahti saaret. Suomalaisen tappiosta on esillä ollut hiukan vaihtelevia tietoja; eräiden lähteiden mukaan miehistöstä kaatui tai yllimenossa katosi kahdeksan. Suomalaisista aluksista tuhoutui 16 kaljaasia ja 22 moottoriveneitä.”

Helsingiläinen sähköinsinööri, historianharrastaja Olli Ripatti on kokoomansa, laajan Pinatova-aineiston pohjalta kertonut yksityiskohtaisesti syksyn 1944 tapahtumista. Yksi kuljetuksiin osallistuneista kaljaaseista oli Olga.

TSYK:n merilinjalaiset ovat pitäneet mahdollisena, että heillä ensi kesänäkin koulutuskäytössä oleva Olga on voinut osallistua Pinatovaan. Viime kesänä merilinjalaiset purjehtivat toisella koulualuksellaan Virolan rannikolle.

- Yli 120-vuotiaan Olgan miehistö toivottaa teidät tervetulleeksi. Olga vie purjehtijat elämykselliselle matkalle Turun saaristoon nauttimaan upeista saaristomaisemista ja tutustuttua perinnepurjehduksen saloihin,

Olga – kesällä Aurajoessa, talvet Uudessakaupungissa.

Olgan kuvat Hot Group Production

markkinoi kaljaasin nykyinen omistaja, turkulainen Hot Group Production palveluun.

Kaljaasi Olga rakennettiin 1885 Pyhtäällä, vuosisadan alkuvuosikymmeninä kotipaikka löytyi Porvoosta, 30-luvulla se oli västänfjärdiläisessä omistuksessa. kalkkikiven, puutavaran ja sokerijuurikkaan rahtauksissa.

Sotien jälkeen Olga päätettiin upottaa pakko-oton välttämiseksi, joten hetken aikaa laiva oli poissa liikenteestä. 1990 –luvulla kunnostettu, Uudessakaupungissa talvehtinut Olga on Pohjoismaiden vanhin purjehtiva kaljaasi.

Kesäisin Aurajoen laiturissa oleva Olgan Pinatova-osanottoa pitävät nuoret purjehtijat mahdollisena. Aivan varmaa on se, että Virolan kuljetuksiin osallistui Olga-kaljaasi, jonka Virolan Hiidenmaan retkestä kertoo, historianharrastaja Olli Ripatti. Hän on viime vuosina laajan aineistonsa pohjalta esitelmöinyt Pinatovasta sota-ajan historiasta kiinnostuneille.

Olli Ripatti on haastatellut Olgan Pinatova-aikaista konemiestä, joka muisteli oveluudenkin pelastaneen heidät Hiidenmaan hiekkarannalla.

”Jalkaväen punaupseeri antoi käskyn kipparille ajaa täysillä rantaan ja veti esiin pistoolin.. Kippari ja 14-vuotias konemies oivallisivat asettaa vaihteen vapaalle ja yhtäkkiä nostamaan koneen kierrokset täysille, mikä hämäsi pistoolilla uhkaajaa. Olga pysähtyi vain pehmeästi hiekkaan vedensyvyyden ollessa keulan kohdalla noin 1,5 m. Hätiin lastien lossaus tapahtui siten, että jaalan partaalle asetettiin lankut ja hevonen pakotettiin lankuille punasotilaiden seistessä vastapainona lankuilla. Kun hevonen oli reelingin ulkopuolella miehet hyppäsivät pois lankuilta ja hevonen putosi pari metriä alas mereen, josta se ohjattiin maihin. Suorasuuntaustykki yksinkertaisesti työnnettiin mereen ja vedettiin köysillä maihin. Tapahtui myös, niin että muutamat punasotilaat kieltäyivät maihinnoususta. Tilanne ratkesi nopeasti, kun punaupseeri välittömästi ampui pistoolilla yhden kieltäytyjän jaalan kannella, jonka jälkeen punasotilaat uivat ja kalahsivat konekiväärilutuksessa rantaan.

Puna-armeijan maihinnousutalun tappiot arvioivat suomalaisupseerit silmämääräisesti melkoisiksi.”

Pidetään huolta yhdessä

Paikallisena pankkina Turun seudun hyvinvointi on meille sydämen asia. Teemme joka päivä pieniä ja suuria ratkaisuja toimialueemme asukkaiden ja yritysten menestyksen turvaamiseksi.

Osuustoiminnallisena pankkina tuemme vuosittain lukuisia paikallisia hankkeita ja yhteistyökumppaneita. Tänäkin vuonna tuomme esimerkiksi iloa paikallisille yhdistyksille ja nuorille tarjoamalla 50 kesätyöpaikkaa pankin piikkiin. Yhteistyökumppaneiden verkostoomme kuuluu myös Turun Sotaveteraanit, jonka arvokasta työtä olemme tukeneet jo vuosikymmenien ajan.

Laitetaan yhdessä hyvä kiertämään Turun seudun parhaaksi!

Yhdessä hyvä tulee.

OP Turun Seutu

VELJESVIESTI

Turun Sotaveteraanit Ry:n jäsenlehti
Vastaava toimittaja: Pekka Paatero
Päätoimittaja: Aimo Forsell
Puh. 050 463 5501
Toimittaja: Osmo Suominen

Toimisto
Läntinen Pitkäkatu 37, 20100 Turku
Puh. (02) 251 6870 tai (02) 233 2514